

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שופטים

(חלק יט — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ג שופטים

מ"ת, אַז מצד עצמם האָבן זיי ניט אין זיך דעם תוקף פון מצות, "שצויה בסיני"⁸

[וכמובן אויך פון די קולות ולפידים וכו' וואָס זיינען געווען באַ מתן תורה און אעפ"כ איז ניט דערפאַר, האמינו בו ישראל" – וואָרעם דאַמאַלס וואָלט אויסגעקומען אַז דוקא נבואת דברי משה איז מפני האות לבדו (און האָט ניט דעם תוקף פון תורה!) – נאָר, מעמד הר סיני לבדו היא הראי" וכמפורש⁹ אַז דורך וואָס, "בך יאמינו לעולם" – דורכדעם וואָס, "אנכי¹⁰ בא אליך בעב הענני" בע' בור ישמע העם בדברי עמך"¹¹].

און דעריבער איז דער רמב"ם מדייק „מפני המצוה שצוה משה בתורה . . אלין תשמעון" – ווייל זייענדיג אַ „מצוה . . בתורה"¹³ טוט עס אויף אַ תוקף מיוחד וואָס עס האָט ניט אַ ציווי ה' שע"י הנביא, ביז צום חילוק עקרי ויסודי

א. וועגן דעם ציווי „אלין תשמעון"¹ – הערן און פּאָלגן אַ נביא „שיהא בכל דור ודור"² – זאָגט דער רמב"ם:³ „שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו . . אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אלין תשמעון".

אע"פ אַז דאָס וואָס, אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו" איז מוסכר בהגיון בפשטות, ווייל אַן „אות" קען מען מאַכן אויך „בלט וכשוף"⁴, וואָס עפ"ז דאַרף אויסקומען, אַז אילו יצויר און מען וואָלט געווען זיכער⁵ אַז עס איז ניט בלט ובכישוף ובמילא – אַז ער איז אַ נביא אמת, וואָלט מען געווען מחוייב צו פּאָלגן אים אויך אַן דעם ציווי „אלין תשמעון", וויבאַלד אַז די רייד פון אַ נביא איז „דבר ה'" –

איז אָבער, ע"פ הידוע בנוגע די מצוות אויף וועלכע ס'איז געווען אַ ציווי אויך פאַר מ"ת, אַז דאָס וואָס מיר זיינען מקיים די מצוות איצט איז „אין" אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י מרע"ה, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו" – איז פאַר-שטאַנדיק, אַז עד"ז איז אויך בנוגע די ציווים של הקב"ה דורך נביאים נאָך

(8) גם אלו שנצטוו ע"י משה רבינו במרה כו' לפני מ"ת, וכמו שמדייק ברמב"ם שם, במה שצוה בסיני כו' (ובהוצאת קאפאח: במה שנצטווה בסיני).

(9) שמות (יט, ט) שמוכא ברמב"ם בסיום הראי' (פ"ח ה"א).

(10) שע"ז ראי', האש והקולות והלפידים – וזה „עינינו ראו ולא זר".

(11) „והוא (משה) ניגש אל הערפל".

(12) „הקול מדבר אלין ואנו שומעים" – „אזנו שמעו ולא אחר". – עפ"ז: (1) מובנת אריכות

הרמב"ם שם, (2) שלא מצינו שהשם יאמר למשה ושמושה יאמר מקודם לבניי שיהי' האש כו', ובמילא (3) לא הי' בהאש כו' עשיית אות ע"י משה בכלל.

והטעם ע"ז – כי צ"ל תוקף וגדר דתורה (ולא דנבואה) – ואין מועיל (ובמילא אין צורך ב)גס אות ומופת, כדלקמן בפנים.

(13) ובפרט ע"פ גירסת האברבנאל (וכ"ה בכמה כת"י ודפוסי רמב"ם – ראה ספר המדע. ירושלים תשכ"ד), „שצוה בתורה" – בלי תיבת „משה".

- (1) פרשתנו ית, טו.
- (2) ראה מנין המצוות שבריש ספר היד מ"ע קעב.
- (3) הל' יסודי התורה פ"ח ה"ב.
- (4) שם רפ"ח. וראה גם ה"ג שם.
- (5) להעיר מספר החקירה להצ"צ (סד, ב): דכמה אותות יש שא"א שיהיו נעשים אלא לנביא אמת . . וא"כ יכולה הנבואה להתקיים ע"י אותות אלו.
- (6) פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז.
- (7) ובהוצאת קאפאח: מפני ציווי ה' כו' לא מפני שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו.

רייד איז דבר ה' – האָט דער ענין (אַז עס איז אָנאַנדער גדר לגמרי) געדאַרפט שטייען בספר היד. ובכלל – אין ספר היד (וואָס איז אַ ספר פון הלכות), איז דער אָרט פון ראיות ע"ד ההלכה, משא"כ אַ רא"י שכלית פאָרוואָס אַ נביא שביקש להכחיש נבואתו של משה איז אַ נביא שקר («שהרי זה בא .. להכחיש מה שראית בעיניך») – פאָסט מער אין ספרו המורה של הרמב"ם?

לכאורה האָט דער רמב"ם געדאַרפט זאָגן דעם דין בקיצור – אַז דאָס וואָס מיר דאַרפן גלויבן און פאָלגן אַ נביא איז (ניט «מפני האות לבדו», נאָר), «מפני המצוה שצוה משה בתורה .. אע"פ שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט», און «אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים וביקש להכחיש נבואתו של משה» – וואָס דערמיט איז ער מכחיש אמיתיות התורה – איז אפילו, «אם בא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא».

ג. נאָכמער: אין דעם פרק שלאח"ז געפינט מען אַז דער רמב"ם פאָר- בינדט ענין התורה בכלל מיט נבואת¹⁶

16) וכן משמע קצת בפרק זה (פ"ח) בתחילתו: «ובמה האמינו בו במעמד הר סיני כו' שמעמד הר סיני כו' היא הראי' לנבואתו», שבפשוטו פ'י «הראי' לנבואתו» היינו להתורה שניתנה על ידו מפי ה' (כדמוכח גם ממש הרמב"ם שם, ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת», שהברית הוא בנוגע לתורה. ולהעיר גם מספר החקירה שם (סד, א) שמביא שם את דברי הרמב"ם («ובמה האמינו בו במעמד הר סיני») לענין אמנות קבלת התורה. ראה שם בתחילת הדרוש).

וכן ממ"ש בסיום הפרק, «לפיכך אם עמד הנביא כו' וביקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו .. שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש מה שראית בעיניך», שלכאורה מדובר במי שמכחיש דין של תורה [משא"כ בהל' תשובה (פ"ג ה"ח) שכתב, «שלשה הן הנקראים אפיקורסין כו' והמכחיש נבואתו של

בהלכה פון דברי תורה און דברי נביאים¹⁴.

ב. עפ"ז אָבער – אַז אונזער פאָלגן דברי הנביא איז מצד דעם ציווי התורה (און ניט מצד דעם «אות» פאָר זיך. ד. ה. אַלס אַ ציווי פון אַ נביא¹⁵) – איז ניט מובן דער המשך פון פרק ח' (פון הלכות יסודי התורה) אין רמב"ם, וואו ער איז מאריך אַז דאָס וואָס אידן האָבן געגלויבט אין נבואת משה רבינו איז ניט, «מפני האותות שעשה» (וואָרום, «המאמין על פי האותות יש בלבו דופי»), נאָר, «במה האמינו בו, במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר»; און דערנאָך איז ער מסיים דעם פרק¹⁵ אַז, «לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים וביקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו .. לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה, אלא בעיינינו ראיינו ובאזנינו שמענוה וכו'» –

דלכאורה: וויבאלד אַז דאָס וואָס מיר גלויבן און פאָלגן אַ נביא אמת (און ניט אַן אָנדער נביא) איז מצד דעם תוקף פון ציווי התורה («אליו תשמעון») «לא תשמע אל דברי הנביא ההוא») – און ניט מצד דער (גרעסערער) וודאות אַז זיינע

14) ראה חגיגה י. ב. וש"נ. וראה אנצקלופדי תלמודית ערך דברי קבלה.

– ומוזה מובן, שאף שגם, מה שהנביאים עתידים להתנבאות .. קבלו מהר סיני" (שמו"ר פכ"ח, ו. ועיי"ש, «ולא כל הנביאים לבד .. אלא אף החכמים כו'»), מ"מ יש חילוק בתוקף שלהם. וידועה השקו"ט בפס"ד הרמב"ם (ריש הל' ממרים) ד, «הגזרות והתקנות והמנהגות (דתושבע"פ) כו' מצות עשה לשמוע להן והעובר על כ"א מהן עובר ב"ת" ובכ"ז כו"כ חילוקים ביניהם.

וראה לקמן הערה 50, *51.

15) הלכה ג'.

משה¹⁷:

און אַ פּיל האַרבערער ווי „להכחיש נבוא־
תו של משה“ [כנ"ל ס"א, אַז די ציוויים
שע"י הנביאים (כולל, כמובן, אויך נבואת
משה) האָבן ניט דעם תוקף מיוחד פון די
מצות התורה שבהר סיני?]

ד. לכאורה וואָלט מען געקענט מסביר
זיין, אַז דערפאַר זאָגט דאָ דער רמב"ם
„להכחיש נבואתו של משה“ (און ניט
„להכחיש התורה“), ווייל דווקא דורכ־
דעם קומט די הוכחה אַז „הרי זה נביא
שקר“ (ובמילא – האָט ער אַלע דינים
פון נביא השקר) –

און ווי דער רמב"ם איז מבאר אין
פריערדיקן פרק (כנ"ל), אַז היות ווי
„נבואת משה רבינו אינה על פי האותות
. . . אלא בעינינו ראינוה“, קומט אויס, אַז
מיט זיין מכחיש זיין נבואתו של משה
איז ער מכחיש „מה שראית בעיניך“.

ד. ה. ווען דער רמב"ם וואָלט גערעדט
נאָר וועגן דעם חומר האיסור פון
נבואת שקר „שה' שלחו להוסיף מצוה
כו“, וואָלט ער דאָן געזאָגט „להכחיש
התורה“, היות אָבער אַז מיט „בא להכ־
חיש“ איז ער אויסן צו געבן אַ טעם –
„שהרי“ – פאַרוואָס ער איז אַ נביא שקר
ודיניו, דעריבער זאָגט דער רמב"ם „לה־
כחיש נבואתו של משה“.

אָבער דער תירוץ איז אַ דוחק גדול.
וואָרום וויבאָלד אַז מ'ווייס שוין אַז
דער וואָס איז מכחיש נבואתו של משה
פאַרלייקנט אַ זאָך וואָס „ראינוה“ און
„שמענוה“, מכחיש התורה – כמבואר
אין פריערדיקן פרק – איז דאָך מסתבר

ולפיכך כל נביא שיטען שהוא לזמן כו' מפני
שהוא מכחיש את משה רבינו¹⁸ ואינו מדגיש
נבואת משה רבינו (אף ש"ל שמוכן מעצמו כיון
שאינו אומר „מכחיש התורה“). וראה הקדמת
הרמב"ם לפיה"מ ד"ה והחלק הראשון וסד"ה
והחלק השני.

וועגן איינעם וואָס זאָגט „שה' שלחו
להוסיף מצוה או לגרוע מצוה או לפרש
במצוה מן המצות פירוש שלא שמענו
ממשה או שאמר שאותן המצות שנצטוו
בהן ישראל אינן לעולם ולדורי דורות
אלא מצות לפי זמן היום“, זאָגט דער
רמב"ם¹⁸ אַז ער איז אַ „נביא שקר שהרי
בא להכחיש נבואתו של משה“ [און די
זעלבע זאָך זאָגט דער רמב"ם בסיום
הפרק¹⁹ בנוגע צו איינעם וואָס זאָגט
„שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים היום
בלבד או בשעה זו בלבד“, אַז ער איז „בא
להכחיש נבואתו של משה“].

איז ניט מובן: וויבאָלד אַז ער קומט
מכחיש זיין (ניט נאָר נבואת משה, נאָר)
אַ ציווי בתורה „לא תוסף עליו ולא
תגרע ממנו“²⁰ און „והנגלות לנו גו' עד
עולם גו“²¹ – האָט דאָך דער רמב"ם
געדאַרפט זאָגן „שהרי בא להכחיש
התורה“²², וואָס איז אַ גדר מיוחד וחדש,

משה, שבפשטות כוונתו (לא לדיני התורה,
כדמוכח מהמשך ההלכה שם (בהשלשה שנק')
„כופרים בתורה“, כ"א) שמכחיש היסוד (הו')
מהיי"ג עיקרים (כפיה"מ הקדמת פ' חלק) בנוגע
לנבואת משה, וכמו בענין הא' „האומר שאין
שם נבואה כו“ שמכחיש היסוד (הו') בנוגע
לענין הנבואה].

17 ראה תו"א קיט, ע"ב „וזהו"ע התורה
שנמשכה ע"י משה וכמ"ש ע"פ לאמר זה הדבר“,
ומטעם זה שתורה והלכות הן מבחי' „זה“ לא
יתבטלו משא"כ הנביאים שנבואתם מבחי' „כה“,
עיי"ש בארוכה (וראה לקמן הערות 45, 47, 53).

18 פ"ט ה"א.

19 ה"ה.

20 ראה יג, א – הביאו הרמב"ם שם בתחילת
הפרק.

21 נצבים כט, כח – הביאו הרמב"ם שם.

22 להעיר, שבאגרת תימן פ"ב (בתרגום קאפח
– ע' לו) כתב „כל נביא שיבא כו' וטען כי אחת
מכל המצות אשר ספר התורה כולל אותן בטל
חיובה הרי הוא מכחיש משה רבינו שאמר כו'“

שלא שמענוה ממשה" (אויף וואָס דער רמב"ם זאָגט „להכחיש נבואתו של משה") – איז ער דערמיט מכחיש, לכאורה, דאָס וואָס די תורה זאָגט „לא בשמים היא" (פון וואָס מ'לערנט אָפּ²⁶ אַז „אין נביא רשאי לחדש דבר") – דעם זעלבן פסוק וועלכן ס'איז מכחיש דער וואָס זאָגט „שה' צוה לו שהדין כך כו" (וואָס אויף דעם זאָגט דער רמב"ם „להכחיש התורה");

וויבאַלד אַז ביידע זיינען מכחיש דעם זעלבן פסוק²⁷ – איז פאַרוואָס זאָל מען מחלק זיין צווישן זיי און זאָגן, אַז דער וואָס זאָגט „שה' שלחו כו' לפרש כו" איז „בא להכחיש נבואתו של משה", און דער וואָס זאָגט „שה' צוה לו שהדין כך כו" איז „בא להכחיש התורה"?

ו. דער טעם פאַרוואָס ביים סיום הפרק, ביי דעם וואָס זאָגט „שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים כו", זאָגט דער רמב"ם דעם לשון „להכחיש נבואתו של משה" – וואָלט מען לכאורה געקענט מבאר זיין, בהקדים וואָס עס שטייט אין ספרי אויפן פסוק²⁸ „ודבר אליהם" – „שלא להושיב את התורגמן". ולפ"ז קומט אויס אַז דער דין פון העובר על דברי הנביא חייב מיתה בידי שמים איז דוקא ווען ער הערט עס מפי הנביא

לומר אַז דאָס איז דער טעם פון חומר הלכות ודיני הנביא שקר

און עפ"ז – האָט ער געדאַרפט זאָגן „להכחיש התורה"?

ה. די תמי' איז נאָך גרעסער: מ'געפינט אין זעלבן פרק אַז דער רמב"ם נוצט טאַקע דעם לשון „להכחיש התורה" – „אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה או שאמר בדין מדיני התורה שה' צוה לו שהדין כך הוא . . הרי זה נביא השקר . . שהרי בא להכחיש התורה שאמרה²³ לא בשמים היא"²⁴ – איז ניט פאַרשטאַנדיק דער שינוי: באַ „להוסיף מצוה או לגרוע מצוה . . מצות לפי זמן היו" [און אויך בנוגע צו עבודה זרה] זאָגט ער „להכחיש נבואתו של משה", און בנוגע צו „עקר דבר כו' או שאמר כו' שה' אמר לו שהדין כך" זאָגט ער „להכחיש התורה"²⁵?

נאָכמער: בשעת איינער זאָגט „שה' שלחו לפרש במצוה מן המצות פירוש

(23) נצבים ל, יב.

(24) פ"ט ה"ד.

(25) לכאורה הי' אפ"ל: בהלכה א' שמדבר במי

שבא להוסיף (וכי"ב) בדברים שנאמרו מפי משה, היינו תורה שבכתב, בזה נאמר „שבא להכחיש נבואתו של משה" שניתנה בהר סיני; משא"כ בהלכה ד' „אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה כו" – י"ל שמדבר בדין תושבע"פ [ובפרט ע"פ גירסת הארבינאל „וכן אם עקר דבר מדבריהם" (וראה עי"ז ברמב"ם הנ"ל מדפוסי וכת"י הרמב"ם). וראה שם בהמשך הרמב"ם שיש גירסא „או שאמר בדין שמדברי השמועה"]], ולכן כותב בזה „להכחיש התורה" ולא „להכחיש נבואתו של משה".

אבל דוחק הוא, דמאי שנא, והרי גם זה ניתן למשה מסיני (ראה הקדמת הרמב"ם לספר היד בתחלתו). וראה הקדמתו לפיה"מ ד"ה „החלק הראשון". ולהעיר גם מאגרת תימן שם בסוף הפרק „מפני שהם מכחישים נבואת משה רבינו שאמר לנו בשם ה' על פי התורה".

(26) כן מביא הרמב"ם שם ה"א. ואף שבחז"ל (שבת קד, רע"א. וש"נ. תו"כ בחוקותי כו, לד) נלמד מפסוק אחר (בחוקותי שם) – ראה לח"מ שם. וראה לקמן הערה 53.

(27) אלא שזה שאומר „שה' שלחו כו' לפרש במצוה מן המצות פירוש שלא שמענו ממש" (שבהלכה א') – מכחיש גם בהכתובים שהביא הרמב"ם שם לפנ"ז שבהם מבואר שהיא עומדת לעולם ולעולמי עולמים כו', כדמוכח גם מסיום ההלכה ברמב"ם. וראה גם סיום ה"ג.

(28) פרשתנו יח, יח.

זיי (אויך בדורו של משה) דער חיוב פון עובר על דברי הנביא.

און דערמיט וואָלט מען געקענט מסביר זיין דעם שינוי אין לשון הרמב"ם הנ"ל, אַז דערפאַר זאָגט ער ביי ע"ז „להכחיש נבואתו של משה" צו מרמז זיין אַז אין דעם ציווי פון משה אויף ע"ז איז פאַראַן נאָך אַן ענין מיוחד (כנוסף צו דעם וואָס ס'איז אַ ציווי פון תורה, ווי אַלע ציוויים), דהיינו, וואָס דאָס איז אַ גדר פון ציווי הנביא בעת שמתנבא, און ווען אימיצער איז עובר (בדורו של משה) אַזאָ נבואה איז ער חייב מיתה בידי שמים – און וויבאַלד אַז דער דין איז נאָר באַ ע"ז כנ"ל, דערפאַר זאָגט עס דער רמב"ם נאָר בנוגע צו דעם וואָס זאָגט „שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים"³⁴; משא"כ באַ „עקר דבר מדברים כו" זאָגט ער „להכחיש התורה".

ז. אָבער לכד זאת, וואָס עפ"ז בלייבט שווער: פאַרוואָס אין אָנפאַנג פרק (וואו ער רעדט ניט וועגן ע"ז) זאָגט דער רמב"ם „להכחיש נבואתו של משה", איז אויך דער כללות הביאור [אַז מיטן לשון „להכחיש נבואתו של משה" מיינט דער רמב"ם צו מרמז זיין דעם חיוב מיתה ביד"ש בדורו של משה] אַ דוחק גדול³⁵. ווייל³⁶:

(34) או י"ל שרמזו בע"ז אבל כן הוא בכל עשרת הדברות באם נאמר שכל היוד דברות דיבר משה בקולו של הקב"ה (ראה פרש"י יתרו יט, יט (אבל שם כ' כן רק בח' הדברות לא בב' דברות הראשונות). וראה צדה לדרך שם. ועוד).

(35) נוסף ע"ז שאופן הנ"ל בדיבור אנכי ולא יהי' לך ע"ז משה אי"ז (פשוטות) פי' הרמב"ם (דבי' עסקינן) במו"נ שם (ראה מפרשי המורה שם). עיקרים מאמר ג' פי"ח. מילואים לתו"ש ס"פ יתרו. ועוד.

(36) ולהעיר גם דעפ"ז יש בנדו"ד החקירה והשקו"ט הידועה האם בדרגא נעלית (או שני') נכללת גם הדרגא הפחותה (או – הקודמת). לדוגמא: האם יש בקדושת כה"ג גם קדושת כהן הדיוט (וידועה הרא"י ממנחות עח, א דמביא ג' עצמו, און ניט ווען ער הערט עס מפי התורגמן²⁹.

און דער ראָגאַטשאָווער איז מוסיף אין דעם³⁰, אַז אפילו ווען ער הערט עס מפי הנביא עצמו – איז דער חיוב דוקא ווען ער הערט עס פון דעם נביא בעת שמתנבא; משא"כ ווען ער הערט עס פונ'ם נביא שפעטער, נאָכדעם ווי ער איז מתנבא, איז עס אַזוי ווי ער וואָלט דאָס געהערט מפי התורגמן.

עפ"ז וואָלט מען געקענט זאָגן אַז אויב אימיצער בדורו של משה האָט עובר געווען אויף אַ מצוה וואָס ער האָט געהערט מפי משה³¹ – איז דאָ אין דעם אַ חילוק צי ער איז עובר אויף מצות ע"ז אָדער אויף אַנדערע מצוות: באַ מצות ע"ז – וויבאַלד אַז אנכי ולא יהי' לך האָט מען געהערט פון משה'ן בעת שנתנבא³² – האָט עס (אויך) אַ דין פון עובר על דברי הנביא³³; משא"כ באַ אַנדערע מצות, וויבאַלד אַז מען האָט זיי געהערט פון משה'ן נאָכדעם ווי ער האָט זיי געהערט מהקב"ה³², איז ניטאָ ביי

(29) כן פירש בצפ"ע מדה"ת לרמב"ם הל' סוה"ת פ"ה ה"א וב' (כד, א – נעתק בצפ"ע עה"ת כאן) ורפ"ט (עט, א). הל' מתנות עניים פ"ה הי"ח (סב, רע"ד). ועוד (ראה הנסמן בצפ"ע עה"ת שם). וראה צפ"ע הפלאה בסופו (נד, ד). (30) הל' מתנ"ע שם.

(31) ראה צפ"ע שבהערה 29. אלא שלדעתו י"ל כן בכל המצות ששמעו מפי משה רבינו.

(32) כן י"ל בפ"י הרמב"ם במו"נ ח"ב פל"ג (עיי"ש שכתב שמשו עלה עוה"פ וקבל שאר הדברות כו' וירד למטה להר כו'). ולהעיר מהוריות ח, סע"א דבי רבי כו' ובפרש"י שם ד"ה כתיב. וראה אברבנאל למורה שם.

(33) ראה בארוכה צפ"ע הנ"ל, שעפ"ז מבאר דעת המ"ד (יומא סו, ב). תוספתא סנהדרין פ"י, (ב) דגיפוה ונישוק (בחטא העגל) במיתה. ולהעיר ממנ"ח מצוה ונישוק (וע"פ כהנ"ל מובן שאזלה קושייתו שם.

וואָרט פון די עשרת הדברות, כללות כל התורה – זאָגט די גמרא³⁹, אַז אנכי איז אַ ר"ת, „אנא נפשי כתבית יהבית“, אַז דער אויבערשטער האָט זיך כביכול אַרײַנגעשריבן און אַרײַנגעגעבן אין תורה. ובמדרש – אַז דורך תורה איז „אותי אתם לוקחים“⁴⁰.

וואָס דערפאַר איז מובן, אַז די מצות התורה, זיינען ניט נאָר אַ „מיטל“ צו קבלת שכר, אָדער צו דערגרייכן צו דער מעלה ועילוי פון „סגולה גו' ממלכת כוהנים וגוי קדוש“⁴¹, „לצרף את הב-ריות“⁴² וכו' נאָר (אויך ובעיקר) אַז אין זיי גופא באַשטייט דער מכוון ותכלית.

[כשם ווי ס'איז ניט שייך צו זאָגן אויף דעם אויבערשטן („אנא נפשי“) אַז ער איז ח"ו אַן „אמצעי“ צו עפעס אַנדערש – אַזוי איז עס ניט שייך צו זאָגן בנוגע צו די מצוות התורה⁴³, וואָס אין זיי איז דאָ דער „אנא נפשי“].

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס די מצוות בתורה זיינען „לעולם ולעולמי עולמים“⁴⁴, און ס'איז אין זיי ניט שייך

(א) וויבאַלד אַז דין הנ"ל איז בלויז בדורו של משה – איז דאָך מאי זהוה הוה³⁷.

(ב) דער חיוב מיתה ביד"ש באַ עובד ע"ז (בדור המדבר) איז לפי הנ"ל ניט פאַרבונדן מיטן ענין פון נביא השקר, נאָר מיטן ענין פון ע"ז: ווען אימיצער (פון דור המדבר) דינט ע"ז – אויך ווען ער זאָגט ניט דערביי „שה' צוהו" – איז ער חייב מיתה בידי שמים.

איז אויב דער רמב"ם וואָלט געוואָלט מרמוז זיין דעם דין הנ"ל, האָט ער עס געדאַרפט טאָן אין הלכות ע"ז³⁸ – און ניט באַם דין פון נביא השקר וועגן וועלכן דער רמב"ם רעדט דאָ?

ח. וועט מען דאָס אַלץ פאַרשטיין בה-קדים דעם ביאור – בקיצור עכ"פ – אין דעם וואָס מען האָט דערמאָנט פריער (סעיף א') וועגן דעם גדר בהלכה (און בפרד"ס התורה בכלל) און דער מעלה פון מצוות התורה (בהר סיני)^{38*} אויף די ציווים שע"י הנביאים:

אויפן וואָרט „אנכי“ – דער ערשטער

(39) שבת קה, א וכגיסת הע"י. וראה לקו"ת

שלח מח סע"ד ואילך. ועוד.

(40) ראה שמו"ר פ"ג, ו. תנחומא תרומה ג.

(41) יתרו יט, ה"ו.

(42) ב"ר רפמ"ד. וש"נ. תנחומא שמיני ז. (וראה מו"נ ח"ג פכ"ו). וראה המשך תרס"ו (ס"ע תקכא. המשך תער"ב ח"ב ע' בתקכג. ועוד) ד"מה איכפת ל' להקב"ה למי ששוחט כו' הוי לא ניתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות, „הוא בבחי' חיצונית אבל בפנימיות איכפת לו כביכול להיות שהוא רצון עצמי כו'“.

(43) וכמאמר „כל המצות מתייחסים אל העצמות“ (ראה בארוכה תורת שלום ס"ע 190 ואילך). וראה המשך תרס"ו (ס"ע תקכא ואילך) שהרצון דמצות שהוא בחי' רצון עצמי שכל עצמותו כביכול ברצון זה. לפי נושא העצמות כו'. המשך תער"ב ח"א שבערה 45 (וראה לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך).

(44) לשון הרמב"ם שם רפ"ט.

מנחות); אם תלית בעלת חמש יש בה חיוב ציצית ר"ל חמש הוה גדר חדש או ד' ועוד אחת (ראה בכ"ז צפע"ג הל' אסו"ב פי"ז ה"א. עה"ת ר"פ קרח. ועוד), ועד"ז בנדו"ד: האם בתורה שהיא למעלה מנבואה יש בה גם גדר ודין נבואה והעובר על דבר' חייב מיתה ביד"ש או שהוא גדר חדש ואין שייך בוה הדין דעובר על דברי הנביא – ראה צפע"ג מהד"ת שם עט, א.

(37) אלא ש"ל (בדוחק עכ"פ) שנפק"מ כשיקומו בתחמ"מ, שאז יש על דור המדבר (ששמעו הדברות ממש בעת שמתנבא) דין דשומע מפי הנביא. ולהעיר מהפלוגתא (סנהדרין קה, א. קי, ב) אם דור המדבר יש להם חלק לעוה"ב. וראה לקו"ש ח"ה ע' 248 (ס"ב). ואכ"מ. (38) או עכ"פ בהלכה ב' כאן.

(38*) ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 33 ואילך. קונטרס בענין „הלכות של תושבע"פ שאינו בטלים לעולם“ (סה"ש שנ"ב ח"א ע' 27 ואילך).

און עד"ז איז די מעלה פון תורה אויף
נבואה: די ציווים שע"י הנביאים „לכו
למקום פלוני“, אָדער „אל תלכו“⁴⁸, וכיו"ב] –
זיינען געזאָגט געוואָרן צוליב אַ תועלת
וואָס וועט אַרױסקומען דערפֿון, און דער-
פֿאַר זיינען דאָס ציווים⁴⁹ לפי שעה⁵⁰.

אפילו אַזױנע ציווים וואָס קומען
„לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם
שלא יעברו עלי“ [ווי „זכרו תורת משה
עבדי“]⁴⁸ – איז זייער מכוון ותכלית
(ניט זיי גופא, נאָר) „לצוות על דברי
התורה כו“⁵¹.

משא"כ דברי התורה, איז (בעי-
קר⁵¹) – זיי גופא זיינען רצונו של

איז לה לא שינוי כו' (ו) אין נביא רשאי לחדש דבר
הוא לא מפני שהיא נבואת משה, כ"א מפני היותה
רצונו העצמי של הקב"ה (שלמעלה מנבואה).

(48) רמב"ם שם הלכה ב'.
(49) ופשיטא בנוגע דברי העתידות וכיו"ב
שאוּמר הנביא (במקום מעוננים וקוסמים) [ראה
רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ג: הא למדת שאין הנביא
עומד לנו אלא להודיענו כו'. הקדמתו לפיה"מ ד"ה
והחלק השני „ובכל עניניהם כו.“ אגרת תימן שם
ד"ה והפסוק הזה בסופו] – שאין ענינו לצוות כו'
ולומר רצון ה'.

(50) וגם נבואות שהוצרכו לדורות ונתכנו
(מגילה יד, א) – ראה רמב"ם סוף הל' מגילה
שנביאים וכתובים אינם נצחיים כתורה. וראה תו"א
שבהערה 45. ולהעיר מפרש"י חולין קלו, א: תורת
משה קרוי' תורה לפי שניתנה תורה לדורות ושל
נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקודש כל
נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה.

(51) להעיר מעיקרים שם פ"ב.
(51*) גם ע"י לימוד ושקו"ט בדברי קבלה (נביאים
וכתובים) – ואפילו מנהגי ישראל וכיו"ב – „אותי
אתם לוקחים“ (תנאי פמ"ו. שם פ"ה. ועוד) [משא"כ
בדברי הנביא „לכו למקום פלוני“ וכיו"ב]; אבל
בפס"ד – יש חילוק בין דברי קבלה וכו' ודברי
תורה. וראה לעיל הערה 14, 50.

ואולי יש להסביר שבהלכה ופס"ד (רצונו יש
חילוק בין ד"ת וד"ק כו'; אבל בשקו"ט (חכמתו) –
הרי דרכי' שווים בנוגע לד"ת, ד"ק, מנהגים וכו'.
ועיין המשך פס"ט ובכ"מ בפס"ד ובכ"מ בענין המשת
העצמות ע"י סתים או גליא דתורה כו'. ואכ"מ.

קייני שינוי גרעון אָדער תוספת – וואָרום
וויבאַלד אַז תורה און מצוות אַנטהאַלטן
אין זיך דעם „אנא נפשי“ פון אוי-
בערשטן, איז דאָך ניט שייך אין זיי קייני
שינוי⁴⁵ – כשם ווי ס'איז ניט שייך קייני
שינוי אין דעם אויבערשטן⁴⁶ אַליין.

[בסגנון אחר: ווען דער רצון הקב"ה
אין די מצוות התורה וואָלט געווען נאָר
בכדי דורך זיי צו באַקומען שכר, צו
דערגרייכן אַ מעלה וכו' וכנ"ל, וואָלט
געווען שייך צו זאָגן, אַז אַ שינוי (עלי'
או רידדה) אין די מקיימי המצוות זאָל
גורם זיין אַ שינוי אויך אין די מצוות;

וויבאַלד אָבער אַז דער רצון הקב"ה
אין די מצוות התורה איז אַ רצון עצמי,
אַזוי וויל ער מצד עצמו – איז דאָך ניט
שייך אַז אין דעם זאָל זיין אַ שינוי ח"ו]⁴⁷.

(45) ומ"ש (נדה סא, ב) מצות בטילות לע"ל –
„אין הכוונה שיתבטלו ח"ו כ"א שיתבטלו בבחי'
העדר תפיסת מקום לגבי האור העצמי דלעתידי
וכו'“, והיינו דהמשכת המצות עכשיו הוא באי"ע
לגבי המשכה דמצות לעתידי כו' וע"כ יהיו בטלים
בבחי' העדר תפיסת מקום“ (המשך תער"ב ח"א
פקצ"ג. ח"ג ע' ארעט. ועוד). וראה עד"ז תו"א צב,
א. קיט, ע"ב בנוגע לנביאים וכתובים (אבל ראה
לקמן הערה 50). שו"ת הרדב"ו (ח"ב סתרס"ו) לענין
שמחת המועדים. ולהעיר מלקו"ת ר"ה נט, רע"ד.
אוה"ת בשלח ע' תעה ואילך. – וידועה השקו"ט
בזה מפשטות הסוגי' בנדה שם. וי"כ. אגה"ק סו"ס
כו. ועוד. וראה בהנסמן בלקו"ב (להר"י (שי"י) ע"ה
קארף) ח"א לאגה"ק שם. – וראה בארוכה קונט'
הנ"ל (סה"ש תשנ"ב שם) הערה *38.

(46) ראה תניא פכ"ה (לב, א): גילוי רצונו
שבדיבורו שהיא התורה הוא נצחי וכמ"ש ודבר
אלקינו כו' (וראה לקו"ש ח"ה ע' 240. וש"נ).

(47) עפנה"ל סרו קושיות העיקרים שם פ"יד על
דעת הרמב"ם שהתורה הזו לא תהי' מוחלפת כו'.

וכן מתורצת בפשטות קושיותיו שם פרק כ': שאם
שעשה נבואת משה עיקר מן העקרים כו' חזר
לעשות עיקר שלא תנוסח הדת ושלא תשתנה,
ונראה שדעתו לומר שאלמלא העיקר הזה כבר הי'
אפשר לשמוע לנביא לבטל דברי משה, והוא תימא
על שבע לנביא הקטן כו' –
כי זה שהתורה היא „לעולם ולעולמי עולמים

זיין עצם התורה⁵⁴; משא"כ נבואה, וואָס ענינה איז אַ התגלות אלקות צו נבואים, גילה סודו⁵⁵, אין זייער גדר⁵⁶ (אויב עס זיינען פאַראַן די תנאים פון חכם גבור⁵⁷ וכו') – איז דאָס אין אַן אופן אַז די התגלות פועל'ט ביי אידן למטה אַ תוקף האמונה אין אלקות.

עפ"ז איז מובן די אריכות הביאור אין רמב"ם (פרק ח') אין דעם אופן האמונה פון אידן אין נבואת משה (און תורת משה) – ווייל דאָס איז (ניט סתם אַ סיפור בתורה, נאָר) אַ הלכה, און אין דער הלכה זיינען דאָ צוויי ענינים:

(א) די אמונה וואָס אַ איד דאַרף גלויבן אין נבואת משה דאַרף זיין בתוקף הוודאות – אַן אמונה שלימה, שאין בו דופי⁵⁸.

(ב) בכדי אַז די אמונה זאָל זיין באופן כזה, דאַרף זי זיין (ניט „מפני האותות“, נאָר) מצד דעם וואָס „עינינו ראו כו' ואזנינו שמעו“, וואָס דוקא דאָן קען זיין אַן אמונה שלימה שאין בה דופי.

און עד"ז איז עס בנוגע וואָס דער רמב"ם איז מסביר פאַרוואָס מ'דאַרף ניט גלויבן און ניט פאַלגן אַ נביא וואָס איז „בא להכחיש נבואתו של משה“ אפילו ווען ער ווייט „אותות ומופתים גדולים“ – ווייל „נבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה אלא בעינינו ראינוה ובאזנינו

54 משא"כ בנוגע לנפש (ורוחניות) – שעכ"פ תופס עצם מציאותה.

55 עמוס ג, ז.

56 ראה שער רוח"ק ושער היחודים (להאריז"ל) בתחלתם. ובשער היחוד והאמונה ספ"ב „לנביאים ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כו'“. ולהעיר מתו"ח בא קמ, ב ואילך.

57 רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ז. – וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 85 ואילך.

הקב"ה, רצונו העצמי⁵².

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס „אין נביא רשאי לחדש דבר“ (בתורה) – ווייל דער דבר ה' פון תורה איז העכער פון דעם דבר ה' שבנבואה⁵³.

ט. אע"פ אַז דער תוקף פון תורה איז גרעסער ווי דער תוקף פון נבואה, און דוקא תורה „עומדת לעולם ולעולמי עו"למים“ – איז אָבער מצד דעם גופא דאָ אַ מעלה בנוגע נבואים – אין נבואה איבער תורה:

וויבאלד תורה איז דער רצון עצמי של הקב"ה, איז זי העכער באין ערוך פון גדר נבואים, אַז זיי זאָלן קענען תופס ומשיג

52 ובלשון הקבלה: תורה היא בחי' תפארת (ראה ברכות נח, ס"ע"א) ונבואה מבחי' נצח והוד (שער הנבואה להאריז"ל – הובא בשער היחוד והאמונה פ"ה); שהחילוק ביניהם הוא, דתפארת גופא ונצח והוד תרין שוקין (הקדמת תקו"ז – פתח אליהו). ולכן, בתורה („גופא“) אין שייך שינוי כו', משא"כ נבואה שהיא לבר מגופא ושייכת לזולת היא בגדר שינוי. וראה אגה"ק סי"ט.

53 עפ"ז אולי י"ל שלכן הובא ברמב"ם הפסוק (נצבים ל, יב), „לא בשמים היא“ לענין זה „שאינן נביא רשאי לחדש דבר“ ולא הכתוב שברז"ל (שבת ותו"כ שבהערה 26), „אלה המצות“ (בחוקותי כו, לד).

כי (נוסף על טעם הפשוט (ראה לח"מ שם) שמפסוק „אלה המצות“ למדין ברז"ל שאין הנביא רשאי לחדש דבר משא"כ הכתוב, לא בשמים היא“ מפורש הוא בפסוק – וראה תמורה טז, א. ב"מ נט, ב. ובמפרשי הרמב"ם כאן – הנח) בזה רמז גם שתורה היא למעלה גם מנבואת משה, כי מהכתוב „אלה המצות אשר צוה ה' את משה גר"ו אפשר לומר דזה שאין נביא רשאי לחדש דבר מנחה הוא – לפי שנבואת שאר הנביאים היא למטה מנבואת משה, ותורה היא נבואת משה (וראה ת"י שם. לעיל הערה 17. וראה בהערה 47 ובעיקרים שם ספ"כ), ולכן הביא הכתוב „לא בשמים היא“ שמזה מובן* שאינה שייכת לענין הנבואה כולל, גם לא לנבואת משה. ולהעיר מדברי דוד להט"ז ר"פ מטות.

* אבל להעיר מתיי"ש: לא בשמיא היא אורייתא . . . אין הוה לן חד כמשה נביא כו'.

אלקים⁵⁹, פון אלקות בכלל, נאָר אויך דער אמת פון תורה, וואָס איז (מצד עצמה) העכער פון גדר הנבראים.

דורכדעם וואָס „עינינו ראו כו' ואזנינו שמעו" נבואתו של משה, האָט מען די אמונה שלימה „שאין בו דופי" אויך אין דעם אמת פון תורה (שלמעלה מנבואה).

[ויש לומר: דאָס וואָס דער תוקף הא' מונה אין תורה איז דווקא דורך נבואת משה⁶⁰, איז עס דערפאַר, ווייל זיין נבואה איז במעלה ומדרגה הכי גדולה שבנבואה – און אין ביידע קצוות: סיי מצד דעם גילוי הנבואה, וואָס די התגלות אלקות איז אין דעם העכסטן אופן („במראה ולא בחידות"); און סיי לאידך, וואָס ער איז „עומד על עומדו שלם"⁶¹, ד. ה. אַז דאָס איז נתגלה געוואָרן צו אים ווי ער איז למטה שלם ממש. און דעריבער איז זיין נבואה אַ „כלי" צו אַראָפּטראַגן תורה (שלמעלה מנבראים) אין גדר הנבואה און צו אויפֿטאַן ביי זיי דעם תוקף האמונה וההתאמתות אין תורה].

און דערמיט איז אויך מוסבר וואָס אין ווייטערדיקן פרק, וואו דער רמב"ם רעדט וועגן איינעם וואָס זאָגט „שה' שלחו להוסיף מצוה וכו'" (ד. ה. ער איז מכחיש די אמיתיות התורה), שרייבט דער רמב"ם דעם לשון „הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה":

דאָס איז ניט סתם אַ הוכחה אַז ער איז אַ נביא שקר, נאָר דערמיט איז דער

שמעוה... זה בא... להכחיש מה שראית בעיניך כו'" – אַז דאָס איז ניט סתם אַ הסברה והוכחה פאַרוואָס „אין שומעין לו", נאָר אַ הלכה, און אויך אין דער הלכה זיינען דאָ צוויי ענינים:

(א) דער תוקף הוודאות אין דער אמונה דאַרף זיין עד כדי כך, ביז אפילו „אותות ומופתים גדולים" וועלן ניט מטיל ספק זיין אין דער אמונה.

(ב) בכדי אַז די אמונה זאָל ניט אָפּגע-שוואַכט ווערן דורך די „אותות ומופתים", איז דאָס דורכדעם וואָס אַ איד איז זיך מסביר, אַז דאָס איז מכחיש „נבואתו של משה שראינו וששמענו" – און אויך „אותות ומופתים" זיינען ניט ביכולת צו מטיל ספק זיין אין אַ זאך וואָס „ראית בעיניך". ד. ה. אַז די שלימות, דער תוקף המוחלט, פון „אין שומעין לו" איז מצד דעם וואָס דאָס איז „בא להכחיש נבואתו של משה שראינו וששמענו".

י"ד. אַ דוגמא ונפק"מ בהלכה למעשה כפועל פון תוקף פון בעינינו ראינו: אין עד נעשה דיין – וואָרום וויבאַלד אַז „בעיניו ראה" – איז דער תוקף שולל די מעגליכקייט פון „הצילוי"⁵⁸

משא"כ ווען עס איז געווען באזניו שמע פון מאה עדים כשרים ששמעו אָדער ראו.

יא. ויש לומר, אַז דער טעם פנימי פאַרוואָס דער אויבערשטער האָט די נבואת משה מאמת געווען (אין אַן אופן פון „עינינו ראו כו'") דוקא ביי „מעמד הר סיני" (ווי דער רמב"ם איז מאריך בזה), איז ווייל דער תכלית פון נבואת משה איז צו פועל זיין אַז ביי אידן זאָל דערהערט ווערן ניט נאָר דער אמת הוי'

59 ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ד (ומציון בניב לירוש' ברכות פ"א ה"ה).

60 להעיר ממו"נ ח"ב פל"ט.

61 רמב"ם פ"ז שם ה"ו. עיי"ש.

58 ר"ה כו, רע"א.

יג. אָבער דעם לשון „להכחיש נבואתו של משה“ שרייבט דער רמב"ם בלויז בנוגע צו אַ נביא וואָס זאָגט „שה' שלחו להוסיף מצוה וכו'“ [און אויך ביי דעם וואָס זאָגט „שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים וכו'"]; משא"כ אינעם פּאַל ווען „עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה או שאמר כו' שה' צוה לו שהדין כך כו'“ זאָגט ער (ניט „להכחיש נבואתו של משה“, נאָר) „להכחיש התורה“ –

דער ביאור אין דעם:

בשעת⁶³ אַ נביא זאָגט „שה' שלחו להוסיף מצוה או לגרוע כו' או לפרש במצות מן המצות פירוש שלא שמענו ממשה“ [ועל אחת כו"כ אויב ער זאָגט „שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים“] – איז דער מכוון פון זיין דיבור צו מכחיש זיין דעם יסוד פון „מעמד הר סיני“⁶⁴ – אַז דער אויבערשטער האָט אויסגעקליבן משה רבינו און דורך אים געגעבן אידן גאַנץ תורה „לעולם ולעולמי עולמים“;

און וויבאַלד אַז „מעמד הר סיני“ איז ביי אידן נתאמת געוואָרן דורכדעם וואָס „עינינו ראו כו' ואזנינו שמעו“ נבואתו של משה – קומט אויס, אַז ער איז דערמיט „מכחיש נבואתו של משה“⁶⁵.

משא"כ דער וואָס „עקר דבר כו' או שאמר כו' שה' צוה לו שהדין כך כו'“

רמב"ם מחדש נאָך אַ הלכה – כאָטש אַז נבואת משה איז למטה פון תורה⁶², וויבאַלד אָבער אַז נבואת משה איז מאמת די אמונה אין תורה אַז „אין לה לא שינוי כו'“ און אַז „אין נביא רשאי לחדש דבר“, דעריבער, דאַרף אויך דער תוקף פון שלילת ההכחשה (ניט צוהערן זיך צום „אות ומופת“) קומען דווקא מצד נבואתו של משה.

יב. עפ"י כהנ"ל קומט צו אַ הסברה מיוחדת אינעם סדר און די חלוקת הפרקים אין הלכות יסודי התורה בענין הנבואה:

אין פרק ז' רעדט דער רמב"ם וועגן ענין הנבואה בכלל, און אויך ווי נבואת משה האָט אין זיך די מעלה הכי גדולה שבנבואה (ווי ער איז מאריך אין די פרטים שבוה);

דערנאָך, בהמשך צו דעם גודל העילוי אין נבואת משה, איז ער ממשיך אין דעם פרק שלאח"ז, אַז מצד דעם איז דאָ נאָך אַ העכערקייט אין נבואת משה, וואָס „במה האמינו בו, במעמד הר סיני“, וואָס די נבואה איז אין אַן אופן פון „ראינו ושמענו“;

און בהמשך לזה, אַז נבואת משה איז פאַרבונדן מיט „מעמד הר סיני“, זאָגט ער אין ווייטערדיקן פרק, אַז מצד דעם איז נבואת משה מאמת אויך די אמונה אין אמיתות התורה שלמעלה מנבואה, דאָס וואָס תורה איז „עומדת לעולם ולעולמי עולמים“, ו„אין נביא רשאי לחדש דבר“ – ובמילא, אויב אַ נביא קומט און זאָגט „שה' שלחו להוסיף מצוה וכו'“, איז ער „מכחיש נבואתו של משה“.

63 ראה כס"מ לרמב"ם שם פ"ט הלכה ד'.
64 דגם מ"ש „או לפרש מצוה מן המצות היינו שאומר „שה' שלחו“ לפרש במצוה, משא"כ בהלכה ד' לקמן „אם עקר דבר מדברים כו'“.
65 ויתירה מזו י"ל בנוגע לע"ז המבואר בהלכה ה' שנתאמת אצל כאו"א במעמד הר סיני (ראה לעיל בפנים ס"ו) וכאו"א מישראל ראה בשעת מ"ת הקול יוצא מד' רוחות כו' כאו"א ראה שה' אחד.

62 ראה לעיל הערה 47, 53.

היפך פון אַ ציווי בתורה, פון דעם ציווי התורה „לא בשמים היא“;

און דעריבער זאָגט דאָ ניט דער רמב"ם „להכחיש נבואתו של משה“, נאָר „להכחיש התורה“, ווייל יענער איז מכ-חיש נאָר אַ דין פון תורה – אָבער ניט מעמד הר סיני (און ניט די יסודי כל התורה) וואָס איז נתאמת געוואָרן דורך נבואת משה שראינו ושמענו.

(מש״חות חגה״ש וש״פ נשא תשל״ד)

איז ער ניט מכחיש בזה די יסודי כל התורה – ער רעדט נאָר וועגן אַ דין פרטי אין תורה, אַז לויט זיין נבואה איז דער „דין כך“ [ביז אַז עס קען זיין אַז „כיון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור“⁶⁶ – ער קומט גאָר מאמת זיין דעם דין פון תורה] – נאָר לפועל איז אַזאָ אַרפּן פון פסק'נען הלכות

(66) לשון הכס"מ הנ"ל. ולהעיר מכס"מ שם סוף ה"ג.

